

SAĞLIK BAKANLIĞI

ÜDS

ÜN VAN DEĞİŞİKLİĞİ

SINAVLARINA HAZIRLIK

KONU ANLATIMLI - SORU BANKASI

ORTAK KONULAR

GENEL KÜLTÜR
MEVZUAT

Soruların çözümlerine, kitabın baskı tarihinden sonraki güncellemelere ve konulardaki ek formlara erişebilmek için QR kodu okutunuz.

Komisyon

SAĞLIK BAKANLIĞI ÜNVAN DEĞİŞİKLİĞİ SINAVI ORTAK MEVZUAT KONULARI VE GENEL KÜLTÜR KONU ANLATIMLI SORU BANKASI

ISBN 978-625-5964-59-5

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: 2025, Ankara

Yayın-Proje: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Tolga Durğun
Kapak Tasarımı: Pegem

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm: Türkçe Dil Bilgisi	1
2. Bölüm: Genel Kültür.....	53
3. Bölüm: 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu (1, 2, 3, 4, 5 ve 6'ncı Kısımları).....	99
4. Bölüm: 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.....	145
5. Bölüm: Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi.....	157

YAPI BİLGİSİ

KÖK

Sözcüğün bütün ekler çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı en küçük parçasına kök denir.

İyi - lik-te kes - inti-ler

kök ekler kök ekler

taşı - ma-cı-lık yaş - a-y-acak

kök ekler kök ekler

Pür Dikkat

Sözcükteki ekler çıkarıldıktan sonra kalan parçanın, sözcüğün bütünüyle de anlamlı bir ilişkisi olması gerekir.

Örnek

Balta sözcüğünde “bal” ile “balta” arasında hiçbir anlam ilişkisi olmadığına göre “balta” sözcüğü kök hâlinindedir.

Türkçede kökler, isim ve fiil olmak üzere iki türdür.

İsim Kökleri

İş, oluş, hareket bildirmeyen köklerdir.

- kaş, göz, simit, balık, kart, insan, kum...

Fiil Kökleri

Varlıkların iş ve hareketlerini dile getiren köklerdir.

- gel-, git-, sil-, kız-, at-, kaç-, art-...

EKLER

Tek başına anlamı olmayan, eklendiği sözcüklerin anlamını, türünü değiştiren ya da cümledeki görevini belirleyen ses birlikleridir. İki temel ek ayrımı vardır:

Yapım Ekleri

Eklendiği sözcüklerin anlamını bazen de türünü değiştiren eklerdir. Bu ekler, isim (ad) ya da fiiller (eylem) eklenerek onlardan yeni isimler ve fiiller türetmeye yararlar. Bu nedenle yapım eki almış sözcük, yapı bakımından “türemiş sözcük” kabul edilir. Yani yapım eki alan sözcükler gövde durumuna geçer.

Örnek

- göz + cü = gözcü

isim isimden isim isim

kökü yapım eki

göz + le - = gözle -

isim isimden fiil fiil

kökü yapım eki

sev - + gi = sevgi

fiil fiilden isim isim

kökü yapım eki

sev - + in = sevin -

fiil fiilden fiil fiil

kökü yapım eki

İsim Yapım Ekleri

İsimden İsim Yapan Ekler

İsim kök ve gödelerine gelerek isim türeten eklerdir.

Örnek

bencil, başak, genişçe, irice, gözenek, Türkçe, Arapça, çöplük, arsız, kitapçık...

Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiil kök ve gövdelerine gelerek isim türeten eklerdir.

Örnek

bitkin, durak, yıkıcı, saygı, anıt, yazı, üzüntü, bilinç, kıyım, eğitmen...

Fiil Yapım Ekleri

İsimden Fiil Yapan Ekler

İsim kök ve gövdelerine gelerek fiil türeten eklerdir.

ÜNLEM

Sevinç, üzüntü, korku, acıma, şaşırma gibi duyguları ifade eden ve seslenme bildiren sözcüklere ünlem denir:

Örnek

Ey, hey, ah, vah, eyvah, tüh, oh, of, öf, oo...

FiİL

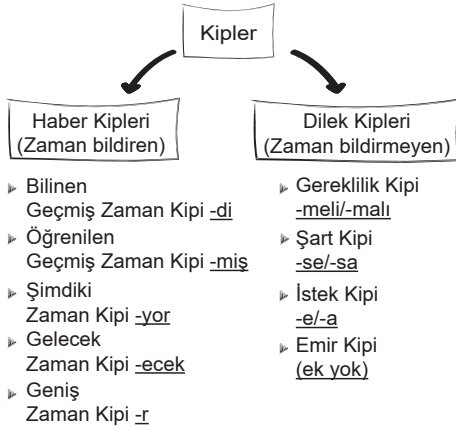
Varlıkların iş, oluş, hareket ve durumlarını zamana ve kişiye bağlı olarak karşılayan sözcüklere fiil denir. Fiiller, sonlarına "-mek, mak" mastar eki alır. Bu yüzden isim soylu sözcüklerden kolayca ayırt edilebilir:

Örnek

gel-, git-, kok-, sil-, bağır-, bekle-...

Fiillerde Kip

Fiiller; işi, oluşu ve durumu bazen haber verme şeklinde bazen de dilek şeklinde ortaya koyar. Bu kalıplara fiillerde kip denir. Kipler ikiye ayrılır:

Haber (Bildirme) Kipleri

Zaman anlamı taşıyan kiplerdir. 5'e ayrılır:

Bilinen (di'li)
Geçmiş Zaman:

Eylemin kesin olarak gerçekleştiğini bildiren kiptir. Bilinen, görülen, tanık olunan eylemleri anlatır. Fiil kök ve gövdelerine "-DI (-di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü)" eki getirilerek yapılır.

Tekil

1. şahıs (ben) al-dı-m
2. şahıs (sen) al-dı-n
3. şahıs (o) al-dı

Çoğul

- (biz) al-dı-k
- (siz) al-dı-nız
- (onlar) al-dı-lar

Öğrenilen (-miş'li)
Geçmiş Zaman:

Başkasından duyulma anlamı taşıyan kiptir. Bu kipte genellikle kişinin, eylemin yapıldığına tanık olmadığı durumlar anlatılır. Fiil kök ve gövdelerine "-mış (-miş, -muş, -mü)" eki getirilerek yapılır.

Tekil

1. şahıs
2. şahıs
3. şahıs

git-miş-im
git-miş-sin
git-miş

Çoğul

git-miş-iz
git-miş-siniz
git-miş-ler

Şimdiki Zaman:

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde yapılmakta olan eylemleri anlatır. Eylemin yapıldığı anla söylendiği anın aynı olduğunu bildirir. Eylem kök ve gövdelerine "-(I) yor" eki getirilerek oluşturulur.

Tekil

1. şahıs
2. şahıs
3. şahıs

kal-ıyor-um
kal-ıyor-sun
kal-ıyor

Çoğul

kal-ıyor-uz
kal-ıyor-sunuz
kal-ıyor-lar

Gelecek Zaman:

Eylemin söylendikten sonra, yani gelecekte gerçekleşeceğini bildiren kiptir. Fiil kök ve gövdelerine "-ecek, -acak" eki getirilerek yapılır.

Tekil

1. şahıs
2. şahıs
3. şahıs

gez-ecek-im
gez-ecek-sin
gez-ecek

Çoğul

gez-ecek-iz
gez-ecek-siniz
gez-ecek-ler

Geniş Zaman:

Eylemin her zaman yapıldığını bildiren kiptir. Fiil kök ve gövdelerine "-r (-ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür)" eki getirilerek oluşturulur.

Tekil

1. şahıs
2. şahıs
3. şahıs

koş-ar-ım
koş-ar-sın
koş-ar

Çoğul

koş-ar-ız
koş-ar-sınız
koş-ar-lar

EDEBİYAT

Sanatlar

Teşbih (Benzetme): Aralarında benzerlik bulunan iki şeyden, ilgili oldukları konuda zayıf olanı kuvvetliye benzetmeye teşbih denir.

İstiare (İğretileme): Bir sözcüğü kendi anlamı dışında kullanarak, bir şeyi benzediği başka şeylerin adıyla anma sanatıdır. Benzetmenin iki temel ögesi vardır: Benzeyen ve benzetilen. İstiare bunlardan birinin söylenmesiyle yapılır.

Mecaz-ı Mürsel: Bir sözü benzetme amacı gütmeyen gerçek anlamı dışında kullanma sanatıdır. Anlatımı daha etkili kılmak ve söze canlılık kazandırmak amacıyla yapılır. Mecaz, söze güzellik, güçlülük, canlılık, zerafet, derinlik ve genişlik vermek için kullanılır.

Teşhis (Kişileştirme) Sanatı: Canlı veya cansız varlıklara insan özellikleri vermeye teşhis sanatı denir.

İntak (Konuşturma) Sanatı: Canlı ve cansız varlıkları insan gibi konuşturma sanatıdır. La Fontaine'in küçük hikâyeleri bu sanatın en güzel örnekleridir.

Tezat Sanatı: Aynı varlığın iki zıt yönünü bir arada ifade etme veya birbirine zıt iki kavram arasında ilgi kurma sanatıdır.

Mübalağa (Abartma) Sanatı: Bir varlığın, olayın ya da durumun olduğundan fazla büyük ya da küçük gösterilme sanatıdır.

Hüsn-i Talil Sanatı: Sebebi bilinen bir olayı, bir durumu, gerçek sebebi dışında daha güzel bir sebebe bağlama sanatıdır.

Tevriye Sanatı: Nükte yapmak için farklı gerçek iki anlamı olan bir sözcüğü **uzak anlamını kastederek** kullanma sanatıdır.

Tecahül-i Arif Sanatı: Şairin bir nükte yapmak için bildiği bir şeyi bilmezlikten gelmesi sanatıdır.

Telmih Sanatı: Bir mısra ya da cümlede herkes tarafından bilinen geçmişteki bir olayı, bir veya birkaç kelime ile hatırlatma sanatıdır.

Kinaye Sanatı: Bir sözü aynı anda hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek şekilde kullanma sanatıdır.

Tariz (İroni) Sanatı: Birini küçük düşürmek ya da biriyle alay etmek amacıyla, söylenecek sözü tam tersi bir sözle nükte yaparak anlatma sanatıdır.

Tenasüp Sanatı: Manaca birbirine uygun kelimeleri bir arada kullanma sanatına tenasüp denir.

Cinas Sanatı: Ses bakımından (okunuş ve yazılışları) aynı veya birbirine çok yakın; fakat mana bakımından ayrı kelimelerin bir arada kullanılması sanatıdır. Bu sanat daha çok mani ve hoyrat türünde kullanılır.

Edebi Akımlar ve Temsilcileri

Klasisizm Akımının Temsilcileri

Molière

Eserleri: Gülünç Kibarlar (Les Precieuses Ridicules); kibarlık düşkünlüğünün alaya alınarak maskara edildiği bu fars, gerçek kişilerin ve güncel bir gerçeğin yergisi olarak kendi türünün ilk örneği olmuştur (1659). Molière, Tartuffe isimli eserinde ise dinsel iki yüzölçümün bir aileye verdiği zararı konu edinmiştir. Eser, din adamları tarafından öfkeyle karşılanmıştır (1664). Zoraki Hekim (Le Medecin Malgre Lui) adını verdiği eserinde, hekimlik mesleğini suistimal edenleri eleştirmiştir. Bu yüzden de bütün hekimlerin şimşeklerini üstüne çekmiştir (1666). Cimri (L'Avare) adlı eserinde ise hastalık derecesinde pinti bir adamın, paraya olan tutkusunu işler (1668). Bu eserlerin yanında Kibarlık Budalası (Le Bourgeois Gentilhomme) (1670), Scapin'in Dolapları (Les Fourberies de Scapin) (1671), Hastalık Hastası (94, Le Malade Imaginaire) (1673) adlı oyunları yazıp, yönetip, oynamıştır. Hastalık Hastası'nı oynarken sahnede ölmüştür.

Corneille: Eserleri: Horace, Polyeucte, Le Cid

Racine: Trajedi yazarıdır. Trajediye yozlaşmaktan kurtarır. **Eserleri:** Andromaque, Athaïle, Britannicus, Berenice

La Fontaine: Fabl yazarıdır. (**Fabl:** Hayvanları konuşturup, hayvanlar arasında geçen olayları araç olarak kullanıp insanların kusurlarını anlatan manzum öykücüklerdir.) La Fontaine'in eserleri birçok dile tercüme edilmiştir. Ancak hiçbir tercüme, orijinalindeki sadeliği ve çekiciliği verememiştir. Türkçeye ise Recaizade Mahmut Ekrem, Tevfik Fikret ve Orhan Veli Kanık tarafından çevrilmiştir.

La Bruyere: Gözlemlerinin gerçeğe uygunluğu ve üslubunun eşsiz inceliğiyle büyük başarıya ulaşmış bir düşünce ve edebiyat adamıdır. Düşüncelerinde Descartes ile Pascal'ın etkileri görülür. En önemli eseri **Karakterler**'de bir ahlakçı gözüyle ileri sürdüğü felsefi görüşler dikkat çekicidir.

La Fayette: Roman yazarıdır. **Eserleri:** La Princesse de Cleves, La Princesse de Montpensier, Zaide'dir.

Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının özlük dosyasından çıkarılmasında disiplin kurulunun mütalaa-sı alındıktan sonra yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

Madde 134- Disiplin kurulları ve disiplin amirleri

Disiplin ve soruşturma işlerinde kanunlarla verilen görevleri yapmak üzere Kurum merkezinde bir Yüksek Disiplin Kurulu ile her ilde, bölge esasına göre çalışan kuruluşlarda bölge merkezinde ve kurum merkezinde ayrıca millî eğitim müdürlüklerinde birer Disiplin Kurulu bulunur.

Bu kurulların kuruluş, üyelerinin görev süresi, görüşme ve karar usulü, hangi memurlar hakkında karar verebilecekleri ve disiplin amirlerinin tayin ve tespitinde uygulanacak esaslar ile bunların yetki ve sorumlulukları gibi hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

DİSİPLİN CEZALARINA YAPILAN İTİRAZ

Disiplin amirleri tarafından verilen **uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna**, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir.

"Disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilen disiplin cezalarına karşı yapılacak itirazlarda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren 7 gündür.

Bu süre içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.

İtiraz hâlinde, itiraz mercileri kararı gözden geçirerek verilen cezayı aynen kabul edebilecekleri gibi cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler.

İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin, kendilerine intikalinden itibaren 30 gün içinde kararlarını vermek zorundadırlar.

Uyarma, kınama cezaları

Görevden Uzaklaştırma

Soruşturmanın herhangi bir safhasında kamu hizmetlerinin gerektirdiği hâllerde görevi başında kalmasında sakınca görülecek Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir.

Yetkililer:

- Atamaya yetkili amirler
- Bakanlık ve genel müdürlük müfettişleri
- İllerde Vali
- İlçelerde Kaymakamlar

Görevden uzaklaştırılan Devlet memurları hakkında görevden uzaklaştırmayı izleyen **10 iş günü** içinde soruşturmaya başlanması şarttır.

Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının **üçte ikisi** ödenir. Ancak, Kanunun öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler.

Soruşturma sonunda disiplin yüzünden memurluktan çıkarma veya cezai bir işlem uygulanmasına lüzum kalmayan Devlet memurları için alınmış olan görevden uzaklaştırma tedbiri, 138. maddedeki yetkililerce (Müfettişler tarafından görevden uzaklaştırılanlar hakkında atamaya yetkili amirlerce) derhâl kaldırılır.

Memurun göreve tekrar başlatılması zorunlu haller:

Soruşturma veya yargılama sonunda yetkili mercilerce;

- Haklarında memurluktan çıkarmadan başka bir disiplin cezası verilenler,
- Yargılamanın men'ine veya beraatına karar verilenler,
- Hükümden evvel haklarındaki kovuşturma genel af ile kaldırılanlar,
- Görevlerine ve memurluklarına ilişkin olsun veya olmasının memurluğa engel olmayacak bir ceza ile hükümlü olup cezası ertelenenler

Bu kararların kesinleşmesi üzerine haklarındaki görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılır.

Görevden uzaklaştırma; bir disiplin kovuşturması icabından olduğu takdirde **en çok 3 ay devam edebilir**. Bu süre sonunda hakkında bir karar verilmediği takdirde memur görevine başlatılır.

OSMANLI DEVLETİ DAĞILMA DÖNEMİ

OSMANLI DEVLETİ XIX. YÜZYIL
SİYASİ OLAYLARI1792 YAŞ ANTLAŞMASI
(Osmanlı - Rusya)

- Kırım'ın bir Rus toprağı olduğunun kabul edildiğı bu antlaşma ile Gerileme Dönemi bitmiş, Dağılma Dönemi başlamıştır.

1798 FRANSA'NIN MISIR'I İŞGALİ

- Fransa Kralı Napolyon Bonaparte, İngiltere'nin sömürgeleri ile bağlantısını kesmek amacıyla Osmanlı dostluğunu hiçe sayarak 1798'de Mısır'ı işgal etmiştir.
- Bu olay Osmanlı'da şok etkisi yaratmış, Napolyon daha sonra Suriye'ye doğru ilerlemiş ve "Akka Kalesi"ni kuşatmıştır. Buradaki Cezzar Ahmet Paşa ve az sayıda bulunan Nizam-ı Cedid birliğı Napolyon'a karşı başarılı olmuşlardır.
- Rusya ve İngiltere Osmanlı'yı destekleyince Fransa, Mısır'ı "1801 El-Ariş Sözleşmesi" gereğince boşaltmıştır.

NOT

Osmanlı Devleti ilk kez bu savaşta **Denge Politikası** izlemiştir.

1808 SENED-İ İTTİFAK

- 1808 yılında IV. Mustafa'yı tahttan indiren Rusçuk ayanı Alemdar Mustafa Paşa II. Mahmut'u tahta geçirmiştir. O da Alemdar Paşa'yı kendisine sadrazam yapmıştır.
- Sadrazam, ayanlar ile padişahın **Sened-i İttifak** denilen sözleşme imzalamasını sağlamıştır.
- Bu belge devletin ayanlara söz geçiremeyecek kadar güçsüz olduğunu kabul etmesi demektir.
- Avrupa tarihinde İngiltere'de kral ile derebeyler arasında yapılan 1215 **Magna Carta'ya (Büyük Şart)** benzemektedir.
- Bu belge ile ayanların varlığı resmen tanınmıştır.

1806-1812 OSMANLI - RUS SAVAŞLARI VE
1812 BÜKREŞ ANTLAŞMASI

- Napolyon'un Mısır'dan çıkarılması esnasında Dalmaçya kıyılarında Rusya'nın garantörlüğünde kurulan Osmanlı'ya bağlı **Yediada Cumhuriyeti**nden Rusya'nın çekilmemesi, İngiltere ve Rusya'nın Osmanlı'dan boğazları Rusya'ya açması ve Eflak - Boğdan beylerinin görevlerine iade edilmesi isteğinde bulunması. Bu isteklerin kabul edilmesine rağmen daha büyük emelleri olan Rusya Osmanlı'ya saldırmıştır.
- Bu arada İngiltere de İstanbul'a saldırmış, ancak başarısız olmuştur.

NOT

1396 **Niğbolu Savaşı**'ndan sonra İngiltere ile yapılan ikinci savaştır.

- 1807 yılında Fransa Kralı Napolyon ile Rusya Tilsit'te Osmanlı topraklarının paylaşımı konusunda anlaşınca Osmanlı Devleti de İngiltere'ye yanaşmıştır.

NOT

Osmanlı Devleti, İngiltere ile 1809 **Çanakkale (Kale-i Sultaniye) Antlaşması**'nı yapmıştır.

- Osmanlı - Rus Savaşı 1812 Bükreş Antlaşması ile sona erdi. Antlaşmaya göre;
- 1. Osmanlı Devleti'nde yaşayan Sırlara ayrıcalık tanınmıştır.
- 2. Osmanlı Devleti Eflak-Boğdan beylerini görevlerine iade etmeyi ve Tuna Nehri'nde Rus ticaret gemilerinin faaliyetinde bulunmasını kabul etmiştir.

NOT

Osmanlı Devleti'nde milliyetçilik akımı sonrası ilk isyan eden ve ilk ayrıcalık kazanan azınlık Sırlardır. (1804)

NOT

Sırlar;

1812 Bükreş Antlaşması ile ayrıcalık

1829 Edirne Antlaşması ile özerklik

1878 Berlin Antlaşması ile bağımsızlık elde etmişlerdir.